

**Марий йылме да литератур дене 2017-2018 тунемме ийлан олимпиадный паша.
Школьный тур. 11 класс**

*Пашам ыштыме пагыт- 120 минут.
Чылаже - 100 балл.*

I. Марий йылме.

1. *Термин-влакым марла каласыза. (10 балл)*

Гласный йўк, согласный буква, предложений, слог, интонаций, простой предложений, сложный предложений, повествовательный предложений, побудительный предложений, вопросительный предложений.

2. *Кўэмалтише савыртыш-влакым ик мут дене умылтарыза. (5 балл)*

Шинча кугемеш, пурын пуаш, нерым кадырташ, кышажат кодын огыл, мланде йымак порволаш ямде.

3. *Шомак-влакын синонимыштым возыза, мом ончыктымыштым умылтарыза. (5 балл)*
Кудо, пулдыр, тувраш, пӧлем, тентыл.

4. *Чарналтыш пале-влакым чын шынден возен налза, молан тыгай палым шындыман, ўшандарыза. Автор молан точко ден запятойым шынден, умылтараи тыршыза. (5 балл)*
Ончылно пасу тўрыштак лыжга мардеж йогынышто той-шӧртнӧ лышташ йолва дене йылгыжалт-волгалт модын шогышо тыгыде куэрат; тораштак огыл курык тайылысе кожер лонга лапыште йыргыше памашат; радамлен чумырымо уржа олым каван-влакат чылажат ноен пытыше кап-кылым кеч пырт каналташ сымыстара но Евдокия пала ок лий вет тиде пасум таче куралынак пытарыман. (В. Смирнов.)

5. *Кангешташ шомаклан антоним-влакым синоним радам гай возыза. (5 балл)*

6. *Текстым марий йылмыш кусарыза. (5 балл)*

Вечереет. Мне не сидится дома, и я отправляюсь к речке. Солнце уже закатилось. Постепенно свежее.

Вот и река. Вода кажется совсем теплой. Хочется выкупаться, но меня пугает вечерняя прохлада. Зато как легко дышится! Какой чудесный вечер! (Л. Григорян.)

7. *Шомак-влакым состав дене лончылыза. (5 балл)*

Кожерлаштышт, пиаландымаш, ойгырыктышо, илышончалтыш, икверешлымаш.

8. *Схемылан келшыше шомак-влакым кычал муза. (5 балл)*

9. *Текстысе ойлончо-влакым член шот дене лончылыза, ойлымаи ужашым ончыктыза. Палемдыме мутым морфологически лончылыза. (6 балл)*

Кресаньык еш гыч улыда. Ача-аван ўшанже. Нунын пашам умбаке викарен колташ ямдылалтман. **Ялзанылыклан** кўлшӧ пашам тунем лекман. Шкенан еҥ мланде пашаште лийшаш. Шўм дене, кумыл дене мланде пелен лийше айдеме. Оза. (В. Смирнов.)

10. *Ойлончым синтаксически лончылыза. (5 балл)*

Тиде толшо еҥ туныктышо Средин улмаш. (Н. Лекайн.)

II. Марий литератур

1. *Чын вашмутым ойырен налза. (5 балл)*

1.1. Марий драматург-влак кокла гыч кӧ кугу мер пашаен лийын?

А) К.Коршунов   Б) М.Рыбаков   В) А.Волков   Г) Н.Арбан

1.2. В.Ивановын могай произведенийже культ личность пагытым ончыкта?

- А) «Саскавий»
- Б) «Шұм ок мондо»
- В) «Ава шұм»
- Г) «Ломберсолаште»

1.3. Ойлымаш дек лишыл, илышыште лийше факт да геройым ончыктышо жанрым кузе маныт?

- А) поэме   Б) эссе   В) очерк   Г) новелле

1.4. Могай кум марий поэтын пұрымашышт нерген Г.Матюковскийын «Кум эрге» поэмыже?

- А) Олык Ипай, Йыван Кырля, Шадт Булат
- Б) Сергей Чавайн, Шабдар Осып, В.Мухин
- В) Йыван Кырля, Пет Першут, Н.Мухин
- Г) Шадт Булат, Пет Першут, Йыван Кырля

1.5. Кугемден каласыме сылнештарыме йōным кузе маныт?

- А) метафора   Б) олицетворений   В) литота   Г) гипербола

2. *Пұртұс нерген сұретлыме ужашым могай произведений гыч налме? Произведенийын авторжым палемдыза. (2 балл)*

«Мардеж ушдымыла толаша: изин-кугун шўшка, пирыла урмыжеш, таргылтышла кычкыралеш, окнашке вуйдымо коракла толын перна, оралте леведыш йымак пурен, леведышым чытырыкта, оралте гоч лумым тўргыкта – чылт ия сўан марийла толаша; ял вуйышто шинчыше школ пōртым савырал шуышашла тōча...»

3. *Почеламут ужаш-влак почеш автор-шамычым чын верандыза. (3 балл)*

А) Латвич ий ончыч, ўжаран эрден,   Шабдар Осып
Кунам шем йўд чакнен чодырашке лўдын,
Ик рвезе шордо шкенжын таңже ден
Йўаш волен улмаш Какшан гыч вўдым.

Б) Ўдыр шортын, капеш шушо ўдыр утен каен шортын,   Г. Матюковский
Колтеныт модмаш гычын тудым тазан мыскылен:
Могай тиде ўдыр – кўслем шоктенат ок му шотым,
Парняже пижеш, тованеш кармыла ший кылеш.

В) Шем ўпшō сангашке кержалтын.   Валентин Колумб
Шинчаже книгаште страницым шереш.
Рвезе вуй йырже шонымаш пўтырналтын,
Пераже кагаз вач чўчка да куржеш...

4. *Нине ойсавыртыш-влакым могай произведений гыч налме. Авторжым палемдыза. (6 балл)*

- а) «Пушенте деч лышташыже торашке огеш воч»
- б) «Пўрымаш деч от утло: айдеме иктым муэш – весым йомдара, иктым йомдара – весым муэш»
- в) «Сар ден илыш йўр ден кече гае
Огыт келше курым курымеш».

5. Ончыктыммо герой-влак могай произведений гыч улыт? Произведенийын авторжо ден жанржым палемдыза. (9 балл)

Эдик, Мигыта, Варвара Ивановна;
Шадт Булат, Пет Першут, Йыван Кырля;
Лизук, Оксина, Элексей.

6. Валентин Колумбын творчествожым кө тыге аклен? (2 балл)

«Валентин Колумбын поэзийже шонкалаш таратыше, тудын творчествоже келге содержаниян да сылне художественный форман улмыж дене ойыртемалтеш. Тудо чынжымак – марий сылнымут каван эн яндар йўкан турийже».

7. Комедийлан определенийым пуыза, пример дене пенгыдемдыза. (4 балл)

8. «Алдиар» оперылан либреттым кө возен? (2 балл)

9. Г. Алексеев могай произведенийыштыже омо сўретым кучылтеш? (1 балл)

10. Почеламутлан тичмаш анализым ыштыза. (10 балл)

Муэш кугу умылымашым
Туран викталтше йўр йонез:
Висвис алан кожер лонгаште
Кая вўргенчыкла шонешт.

Шем пыл эрта,
да лишке-лишке
Толеш кужулан умыр жап,
Умбалне куштылго ош шикшла
Пеледыш шўлыш чумырга.

Корем тўран энэр воктечын
Чоман шинчалмыже шокта,
Шем почшо ден лупшен шентечын,
Пасушко шкенжым шке покта.

Ош куэрлан изи араваже,
Чыла вашталтышлан шўман, –
Лай кумылем,
эрлаш тарваныше,
Колта тора гыч юж ўмам.
Ом ончо чаманен
эрталшым,
Азалын* тачыже алал,
Чонем мучашдыме кавашке
Кўза шке кўкшытшым налаш.
Валентина Изиянова

*Азалын – нелылыкын